

ремонт, муха, макулатура, банки тощо). Найчастотнішими на це слово-стимул є реакції *новини* (95), *інформація* (84), *стаття* (70). В окремих респондентів слово "газета" асоціюється з ранковою інформацією, яку отримують за кавою та сніданком, хоча такі реакції радше перебувають на периферії. Більшість опитаних — молодь, їхні реакції свідчать про ймовірність зниження актуальності газети як ЗМІ: *не читаю* (2), *старість* (2), *бабуся, сніття* (2), *нудота, спалити*.

У ЦАЕ на слово-стимул "газета" респонденти найчастіше реагували прикметником *свіжа* (74). Проведений експеримент свідчить, що для українців газета ще асоціюється з новинами. В асоціативному полі ВАЕ виявили 7 семантичних сфер, а у ЦАЕ — 5.

За результатами асоціацій простежуємо динаміку змін у мовній свідомості аудиторії. Подальше дослідження слова-стимулу "газета" дасть змогу виявити варіативні реакції, які, ймовірно, здатні змінити ядро асоціативного поля, змістивши акцент на інші вагомні компоненти.

Список використаної літератури

1. *Бутенко Н. П.* Словник асоціативних значень іменників в українській мові / Н. П. Бутенко. — Львів : Вища школа, 1989. — 328 с.
2. *Великий тлумачний словник сучасної української мови.* — Режим доступу: <http://www.lingvo.ua/uk>. — Назва з екрана.
3. *Горошко Е. И.* Психолінгвістика Інтернет-комунікацій / О. І. Горошко. — Режим доступу: <http://www.textology.ru/article.aspx?ald=198>. — Загл. с екрана.
4. *Денисевич О. В.* Лексика реклами у психолінгвістичному дослідженні / О. В. Денисевич // *Zbiór artykułów*

naukowych. Konferencji Międzynarodowej Naukowo-Praktycznej "Filologia, socjologia i kulturoznawstwo. Współczesne tendencje w naucej edukacji" (30.01.2016—31.01.2016). — Warszawa : Wydawca: Sp. z o.o. "Diamondtrading tour", 2016. — S. 68—73.

5. *Заєць І. Г.* Структура та динаміка асоціативних полів лексем *дівчина, жінка, хлопець, чоловік* / І. Г. Заєць // Вісник Дніпропетровського університету. Серія "Мовознавство". № 11. — 2010. Вип. 16. — С. 127—133.
6. *Патсис М.* Ассоциативное поле как инструмент анализа значения слова: на материале греческого языка : автореф. дис. ... канд. филол. наук / Патсис Михаил. — Москва, 2005. — 167 с.
7. *Тарасов Е. Ф.* Актуальные проблемы анализа языкового сознания / Е. Ф. Тарасов // Языковое сознание и образ мира : сб. статей. / Отв. ред. Н. В. Уфимцева. — Москва, 2000. — С. 24—32.

Проанализировано асоціативне поле слова-стимула "газета", полученное в результате свободного асоціативного експеримента; установлены семантические сферы асоціативного поля; проведен сопоставимый анализ результатов свободного (2012) и целенаправленного (1989) асоціативных экспериментов.

The article analyzes associative field of stimulus NEWSPAPER obtained as a result of a free associative experiment; the semantic fields of the associative field are established. Also, a comparative analysis of the results of the free (2012) and targeted (1989) associative experiments was carried out.

Надійшла до редакції 5 травня 2018 року

АРХІВОЗНАВСТВО ТА АРХІВНА СПРАВА

УДК 930.25(477):004.738.1WWW

Наталя Коржик,

кандидат наук із соціальних комунікацій
старший викладач кафедри інформаційної,
бібліотечної та архівної справи ХДАК

Проблеми формування контенту веб-сайтів державних обласних архівів України

Досліджено сучасний контент веб-сайтів державних обласних архівів як основних каналів доступу до Національного архівного фонду, проаналізовано якість інформаційного наповнення, зрозумілість і комфортність сервісів та структури сайту.

Ключові слова: архівні установи, Україна, державні обласні архіви, інформаційний простір, веб-сайт, контент, інтернет-технології.

Постановка проблеми. Сьогодні пріоритетними напрямами розвитку архівної галузі є цифровізація більшості процесів архівної справи та діловодства; організація формування, обліку та зберігання документів

Національного архівного фонду; надання якісних і комплексних інформаційних послуг [9]. Пріоритетним завданням є оцифрування найцінніших фондів державних обласних архівів та розміщення їх на веб-сайтах установ.

Функціонування потужного цифрового архівного фонду України потребує створення ефективної інформаційно-комунікаційної інфраструктури доступу до державних архівних ресурсів. Основою її функціонування є офіційні веб-сайти державних архівних установ, що надають інформацію про особливості складу й структури фондів, доступ до бібліографічних та повнотекстових баз даних архівних документів; пропонують користувачам широкий спектр довідково-пошукових сервісів, документальних виставок, віртуальних екскурсій, інших видів дистанційних інформаційних продуктів і послуг.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми створення архівних інтернет-ресурсів розглядали Г. Боряк [2], М. Васильченко [4], Л. Дубровіна [6], А. Кисельова [7], Ф. Валаччі [3], Л. Чекарьова [12], А. Алексеєнко [1] та ін.

Л. Яременко у праці "Документні ресурси Архівного фонду НАН України в інтернет-середовищі: можливості використання та трансформації" окреслила проблеми, головні завдання й перспективи долучення архівної спадщини української науки до електронного інформаційного простору. Охарактеризувала три етапи: 1) удосконалення традиційних форм опрацювання архівних фондів та науково-довідкового апарату і створення відповідного інформаційного ресурсу щодо них; 2) розроблення локальних автоматизованих систем, баз даних, електронних каталогів на документи фондів; 3) представлення ресурсів у всесвітній інформаційній мережі [13].

І. Тюрменко висвітлює зміст експертної оцінки, яка використовувалася в процесі моніторингу веб-сайтів архівних установ для вирішення завдань, визначених міжнародним проектом у межах InterPARES Trust [10].

Науковці визначають веб-сайти архівних установ як новий вид архівного довідника — "комплексний електронний довідник оперативного характеру". Його можливості доволі широкі, зокрема, на думку А. Кисельової, "існування такого сайта є неодмінною умовою подальшого розвитку засобів оперативного надання архівної інформації споживачам, інноваційної діяльності архівних установ, розвитку теорії і практики архівної справи в умовах інформатизації суспільства в цілому" [7].

Щодо впровадження електронних архівів, важливим етапом стало прийняття 2003 р. XXXII Генеральною конференцією ЮНЕСКО "Хартії про збереження цифрової спадщини", в якій зазначено, що цифрова спадщина — це унікальна скарбниця людських знань, створена як у цифровому форматі, так і на основі конверсії наявних ресурсів на аналогових носіях [11]. Нині веб-сайти є ефективним інструментом доступу суспільства до інформаційних ресурсів, а наявність вичерпної інформації скорочує кількість звернень до державних органів.

Мета статті — з'ясувати сучасний стан і напрями вдосконалення контенту веб-сайтів державних обласних архівів України.

Виклад основного матеріалу. Результати контент-аналізу веб-сайтів 22 державних архівів областей

України свідчать про незадовільні темпи опанування ними інтернет-технологій та сервісів, недостатній рівень надання користувачам доступу до онлайн-ових інформаційних продуктів і послуг. Майже в 60% державних архівних установ контент веб-сайтів виконує лише презентативну функцію.

Порівняно з показниками минулих років архівні установи активізували роботу з розширення дистанційного доступу до матеріалів, поки це переважно інформація про наявні фонди й колекції, яку на сайтах подано у формі обліково-бібліографічного архівного запису справи. На ресурсах лише 5 установ із 22 представлено електронні архіви та надано доступ до повнотекстових документів із оцифрованих фондів у PDF-форматі (приблизно від 18 000 тис. до 90 000 тис. записів) — це, зокрема, державні архіви Кіровоградської, Одеської, Харківської, Київської, Волинської областей.

Незначна кількість архівних установ пропонують опцію інтерактивного зворотного зв'язку з користувачами, наприклад державні архіви Київської та Рівненської областей надають можливості комунікувати через соціальні мережі, а Харківської — ще й через Skype.

За результатами контент-аналізу, 40% сайтів архівних установ уможливають інтерактивний пошук по веб-сайту.

Серед матеріалів, уміщених на веб-сайтах, цікавими є колекції унікальних фотодокументів, з якими можна ознайомитися на сторінках архівів Запорізької, Полтавської, Чернігівської областей, колекцію карт розміщено на сайті архіву Одеської області. Публікації наукової, історичної, краєзнавчої тематики представлені лише на 56% ресурсів державних обласних архівів.

Онлайн-виставки архівних документів тематичного плану містять 50% веб-сайтів архівних установ, переважно тематико-експозиційні фотовиставки та оцифровані справи.

За результатами контент-аналізу мови, якою надано інформацію на сайтах державних обласних архівів, готовність інтеграції у світовий інформаційний простір демонструють лише 60% установ, контент яких доступний понад трьома мовами (архів Кіровоградської області (12 мов), Житомирської (9), Дніпропетровської (6), Тернопільської (4)); на сайтах архівів Рівненської, Запорізької областей інформацію представлено лише двома мовами (укр.+англ. або укр.+рос.); у решти — лише українською.

Контент веб-сайтів більшості державних обласних архівних установ містить переважно адміністративно-управлінську інформацію та номенклатуру послуг, відомості про історичні етапи розвитку установи, науково-інформаційні ресурси законодавчого напрямку, архівну періодику, звіти про конференції та хроніку поточних подій. Замало даних про фонди та документи архіву, здебільшого надано стислі описи справ, немає опції електронного пошуку відомостей у фонді та доступу до повнотекстових ресурсів.

Зауважимо, що в Україні рівень використання інформаційних технологій та організації веб-сайтів

різний, наприклад лише 40% потужних архівних установ активно оцифровують власні фонди, намагаються дистанційно надавати цифрові повнотекстові ресурси, пропонують сучасні сервіси тощо.

Дослідження структури контенту веб-сайтів державних архівів областей України дає змогу окреслити основні пріоритетні розділи, а саме: головне меню веб-сайтів державних обласних архівів містить актуальну інформацію в таких рубриках: "Про архів" (історія, структура, керівництво, основні завдання, Положення про Державний архів області); "Фонди" або "Ресурси" (склад, бази даних, науково-довідковий апарат); "Архівні установи" (архівні відділи міських рад, трудові архіви тощо); "Послуги" (ціни, порядок надання платних послуг, зразки заяв тощо); "Документальні виставки онлайн" (тематико-експозиційні фотовиставки); "Останні події", "Публікації" (стаггі, путівники тощо); "Матеріали у ЗМІ"; "Корисні посилання"; "Анонси/Новини"; "Нормативна база"; "Звернення громадян"; "Державні закупівлі"; "Боротьба з корупцією"; "Контакти" (адреса, телефон, e-mail, час роботи); "Карта порталу/сайта". Лише Державний архів Дніпропетровської області має рубрику "Відеоматеріали".

Аналізуючи структуру й інформаційну насиченість веб-сайтів, зазначимо, що їхня організація та контент загалом подібні та розроблені за однією схемою. Найінформативнішими є 60% сайтів державних архівів, зокрема Кіровоградської (dako.kr-admin.gov.ua); Одеської (archive.odessa.gov.ua); Харківської (archives.kh.gov.ua); Чернівецької (cv.archives.gov.ua); Рівненської (rv.archives.gov.ua); Полтавської (poltava.archives.gov.ua); Київської (dako.gov.ua); Івано-Франківської (if.archives.gov.ua); Запорізької (www.archivzp.gov.ua); Житомирської (archive.zt.gov.ua); Дніпропетровської (dp.archives.gov.ua); Волинської (volyn.archives.gov.ua); Вінницької (davio.gov.ua) областей.

Ресурси цих установ містять усі зазначені вище рубрики, а також додаткові: "Довідковий апарат" (поданий переважно у форматі PDF); "Електронний архів" (надає доступ до нормативної бази, опису справ, бази даних; на веб-сайті Державного архіву Кіровоградської області представлено метричні книги, оцифровані справи й описи справ фондів); "Інтернет-приймальня".

Варто підтримати прагнення державних архівів Дніпропетровської, Харківської та Черкаської областей, які піклуються про користувачів з вадами зору і пропонують спеціальну версію сайта, завдяки якій зручніше сприймати інформацію. Окрім цього, Державний архів Чернівецької області має звуковий супровід гіперпосилань.

Інформаційне наповнення є унікальним складником веб-сайта. Змістовний контент розкриває фонд архівних документів, відображаючи його в довідковому апараті та повнотекстових базах даних архіву.

За результатами дослідження виявлено, що основними критеріями ефективності розбудови й організації функціонування архівних веб-сайтів є здатність: управляти контентом; систематично оновлювати інформацію; розміщувати та переглядати

графічні та відеозображення; підтримувати інтерактивний інтерфейс для зворотного зв'язку з відвідувачами; забезпечувати комфортний пошук документів.

Контент веб-сайта державної архівної установи має виконувати основні функції:

— інформаційну (відомості про архів та доступ до повнотекстових інформаційних ресурсів, оперативне інформування про важливі події, пошук в електронному каталозі, віртуальна довідка);

— рекламну (презентація архіву, послуг, цифрових ресурсів тощо);

— комунікаційну (зв'язок із партнерами, користувачами);

— іміджеву (створення позитивного образу архіву).

Окрім того, важливими є загальні вимоги до організації та змісту контенту веб-сайта: зрозумілість, зручність, ергономічність, інформативність, оновлюваність.

Висновки. Перспективними напрямками розвитку контенту веб-сайтів державних обласних архівів є створення цифрових інформаційних ресурсів і надання доступу до них на веб-сайтах; організація системи посилань та електронного пошуку, інтернет-крамниць; активна інтеграція національної архівної спадщини України у світовий комунікаційний простір.

Список використаної літератури

1. *Алексєєнко А.* Публікація електронних образів архівних документів: основні принципи / А. Алексєєнко. — Режим доступу: <http://undiasd.archives.gov.ua/doc/konferenciji/11-12.10.2012/AlekseenkoAnna.pdf>. — Назва з екрана.
2. *Боряк Г.* Інформатизація архівної галузі сьогодні: поточні здобутки і завдання формування електронних ресурсів / Г. Боряк // Спеціальні історичні дисципліни: питання теорії та методики. — Київ : Інститут історії України НАН України, 2004. — № 11. — С. 3—5.
3. *Валаччі Ф.* Сайти Інтернету та архівне дослідження: типологія та можливості пошуку / Федеріко Валаччі // Міжнародний журнал архівів. — 2003. — № 2—3. — С. 185—190.
4. *Васильченко М. М.* Електронні ресурси обласних державних архівів України в мережі Інтернет: стан і перспективи розвитку в сучасному соціально-комунікаційному середовищі / М. М. Васильченко // Вісн. Харків. держ. акад. культури. — Харків, 2011. — Вип. 32. — С. 159—167.
5. *Величківич М. Б.* Електронний документообіг, тенденції та перспективи / М. Б. Величківич, Н. В. Мітрофан, Н. Е. Кунанець // Вісник Національного університету "Львівська політехніка". — 2010. — № 689 : Інформаційні системи та мережі. — С. 44—53.
6. *Дубровіна Л.* Основні положення концепції комп'ютеризації архівної справи в Україні / Л. Дубровіна // Студії з архівної справи та документознавства. — Київ, 1998. — Т. 3. — С. 6—17.
7. *Кисельова А. А.* Архівні ресурси України в глобальній інформаційній мережі: види, доступ, перспективи : автореф. дис. ... канд. іст. наук / Алла Анатоліївна Кисельова ; Український науково-дослідний ін-т архівної справи та документознавства ДКА України. — Київ, 2005. — 16 с.
8. *Климчук Л. В.* Веб-сайти архівних установ Поділля як джерельна база краєзнавчих досліджень / Л. В. Климчук // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. — 2011. — № 4. — С. 10—13.

9. *Пріоритети* Державної архівної служби України на 2018 рік. — Режим доступу: <http://www.archives.gov.ua/>. — Назва з екрана.
10. *Тюрменко І. І.* Експертна оцінка структури та змісту веб-сайтів архівних установ України / І. І. Тюрменко. — Режим доступу: <http://er.nau.edu.ua/bitstream/NAU/>. — Назва з екрана.
11. *Хартія* про збереження цифрової спадщини (2003). — Режим доступу: <http://www.minervaplus.ru/docums/digit.htm>. — Назва з екрана.
12. *Чекмарьова Л. О.* Веб-сайт обласної державної адміністрації України як документально-інформаційна система: засади функціонування, структура, зміст : автореф. дис. ... канд. іст. наук / Любов Олександрівна Чекмарьова ; Держ. ком. арх. України, Укр. НДІ архів. справи та документознавства. — Київ, 2008 — 19 с.
13. *Яременко Л. М.* Документні ресурси Архівного фонду НАН України в інтернет-середовищі: можливості вико-

ристання та трансформації / Л. М. Яременко // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. — Вип. 24. — Київ, 2009. — С. 127—138.

Исследование современного контента веб-сайтов государственных областных архивов в качестве основных каналов доступа к Национальному архивному фонду, проанализированы качество информационного наполнения, ясность и комфортность сервисов и структуры сайта.

The modern content of the websites of the state regional archives as the main channels of access to the National Archival Fond is explored, the quality of information content, the clarity and comfort of the services and the structure of the site are analyzed.

Надійшла до редакції 5 квітня 2018 року

ІСТОРИЧНІ РОЗВІДКИ

УДК 655.5(4-15):7.04(=521):094(477.74-25)

Галина Лясота,

головний бібліотекар відділу рідкісних видань і рукописів
Одеської національної наукової бібліотеки

Вплив японської культури та мистецтва на західноєвропейське книговидавництво на прикладі книжкового зібрання М. М. Толстого

Статтю присвячено впливу японської культури, образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва на західноєвропейське книговидавництво останньої чверті XIX — початку XX ст. на прикладі книжкової колекції М. М. Толстого.

Ключові слова: бібліофільські видання, крeпони, одеські бібліофіли, японізм, японський шкiряний папір, японський крeпований папір.

Однією з найцінніших книжкових колекцій Одеської національної наукової бібліотеки, до якої входять майже 2000 розкішних бібліофільських видань останньої чверті XIX — початку XX ст., є приватне зібрання одеського бібліофіла, мецената й попечителя Одеської міської публічної бібліотеки графа М. М. Толстого (1863—1927), яку він передав у дар 1919 р. напередодні вимушеної еміграції.

Зібрання містить художню літературу, книги історичної тематики, каталоги художніх салонів, альбоми творів живопису й графіки, вишукані видання з історії мистецтва та архітектури, декоративно-прикладного мистецтва, художньої фотографії. Зарубіжні видання, здебільшого французькою мовою, виділені в окрему колекцію.

Зауважимо, що провідні видавництва були надзвичайно чутливими до нових художніх напрямів.

Японський стиль справив значний вплив на мистецтво оформлення книги і, зокрема, на її внутрішнє та зовнішнє оздоблення.

Мета статті — розглянути вплив японської культури й мистецтва на західноєвропейське книговидавництво на прикладі домашньої колекції М. М. Толстого.

Проведемо невеликий історичний екскурс. Після підписання у 1850-х рр. Сполученими Штатами Америки, а згодом і Росією, Великобританією та Францією дипломатичних домовленостей з Японією, яка після 2000-річної ізоляції дозволила вхід у свої порти торговим суднам, Європа знову відкрила японську культуру й мистецтво. Витвори живопису та графіки, декоративні вироби почали потрапляти у колекції європейців. На Всесвітній виставці в Лондоні 1862 р. перший генеральний консул Великобританії в Японії сер Резерфорд Алкок ознайомив публіку з 600 твора-